

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

**«EDU.E-HISTORY.KZ»
ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ**

**№ 4(8) қазан-желтоқсан 2016
ISSN 2710-3994**

EDU.E-HISTORY.KZ
**ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ
журнал**

2016, № 4(8)

EDU.E-HISTORY.KZ
электронный научный журнал

ISSN 2710-3994

EDU.E-HISTORY.KZ
electronic scientific journal

2016, № 4(8)

Құрылтайшы:

Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Бас редактор

Қабылдинов Зиябек Ермұханұлы

Редакциялық алқа:

Р. Абдуллаев (Өзбекстан), Н. Аблажей (Ресей), Б. Аяған, М. Әбусейітова, С. Әжіғали,
Н. Әлімбаев, Б. Байтанаев, Қ. Жұмағұлов, Ғ. Кенжебаев, Б. Көмеков,
Мансура-Хайдар (Үндістан), Р. Масов (Тәжікстан), Ә. Мұқтар, В. Плоских (Қырғызстан),
Ю. Петров (Ресей), О. Смағұлов, Сон Ен Хун (Оңтүстік Корея), Е. Сыдықов,
У. Фиерман (АҚШ), А. Чубарьян (Ресей)

Жауапты редактор:

З. Төленова

Редактор:

Р. Көбеев

Редакцияның мекен-жайы:

050100, Қазақстан Республикасы,
Алматы қ.,
Шевченко көшесі, 28,
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты,
«Edu.e-history.kz»
электрондық ғылыми журналының редакциясы
Телефон: +7(727)272-47-59
E-mail: edu.history@bk.ru
Электрондық мекен-жай: <https://edu.e-history.kz/>

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің
Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркелген.
Тіркеу нөмірі № 14602-ИА. Жылына 4 рет жарияланады (электронды нұсқада).

Мақалаларды қайта бастырып жариялағанда, микрофильмге және басқа да көшірмелерге түсіргенде
міндетті түрде журналға сілтеме жасау қажет.

Учредитель и издатель:

РГП на ПХВ «Институт истории и этнологии им.Ч.Ч. Валиханова»
Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

Главный редактор

Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Р. Абдуллаев (Узбекистан), Н. Аблажей (Россия), Б. Аяган, М. Абусейтова, С. Ажигали,
Н. Алимбай, Б. Байтанаев, К. Жумагулов, Г. Кенжебаев, Б. Комеков,
Мансура-Хайдар (Индия), Р. Масов (Таджикистан), А. Муктар, В. Плоских (Кыргызстан),
Ю. Петров (Россия), О. Смагулов, Сон Ён Хун (Южная Корея), Е. Сыдыков,
У. Фиерман (США), А. Чубарьян (Россия)

Ответственный редактор:

З. Толенова

Редактор:

Р. Кубеев

Адрес редакции:

050010, Республика Казахстан,
г. Алматы,
ул. Шевченко, 28.

Институт истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова,
«Edu.e-history.kz»

Редакция электронного научного журнала

Телефон: +7(727)272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Сайт журнала: <https://edu.e-history.kz/>

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, свидетельство о регистрации: № 14602-ИА от 29.10.2014 г. Публикуется 4 раза в год (в электронном формате).

При повторной публикации статей, съемке на микрофильмах и других копиях необходимо обязательно ссылаться на журнал.

Founder and publisher:

RSE on REM "Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology"
of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan

Editor-in-chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Editorial board:

R. Abdullaev (Uzbekistan), N. Ablazhey (Russia), B. Ayagan, M. Abuseyitova, S. Azhigali,
N. Alimbai, B. Baitanaev, K. Zhumagulov, G. Kenzhebaev, B. Komekov,
Mansura-Khaidar (India), R. Masov (Tajikistan), A. Muktar, V. Ploskikh (Kyrgyzstan),
Y. Petrov (Russia), O. Smagulov, Song Yong Hoon (South Korea), E. Sydykov,
W. Fierman (USA), A. Chubaryan (Russia)

Executive editor:

Z. Tolenova

Editor:

R. Kobeev

Editorial address:

050010, Republic of Kazakhstan,
Almaty,

28 Shevchenko Str.

Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology,

«Edu.e-history.kz»

Editorial electronic scientific journal

Phone: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Journal website: <https://edu.e-history.kz/>

The scientific journal is registered at the Committee for Communications, Informatization and Information of the
Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan, r
egistration certificate:

No. 14602-ИА dated October 29, 2014. The journal is published 4 times a year (in electronic format).

When re-publishing articles, shooting on microfilm and other copies, it is necessary to refer to the journal.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫНДАҒЫ САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНДАРЫНЫҢ МУЗЕЙІ

Қозғамбаева Г.Б., Бейсегулова А.Қ.

Аңдатпа. Мақалада Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 10 жыл толуына орай 2001 жылы 2 қарашада Оңтүстік Қазақстан облысындағы Шымкент қаласында ашылған 7 саяси қуғын-сүргін құрбандарының музейі мен оның бүгінгі тыныс тіршілігі қарастырылған. Саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған музей экспозициясының ерекшелігіне түсінік берілген. Музейдің сыртқы келбетінің ерекшелігіне және ондағы залдарға қойылған экспонаттарға талдау жасалған. Музей ортасына қойылған «Репрессия» скульптурлық композициясының ерекшелігі көрсетілген. Экспозиция залында саяси қуғын сүргінге ұшыраған қазақтың көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлері, саяси күрескер, патриот, ғалым, киелі өнер иесі болған тарихи тұлғалардың портреттер галереясымен танысуға болады. Саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналып ашылған музей қазақ даласында әділеттікті қалпына келтірудегі және өткен ғасырдың саяси қуғын-сүргін құрбандарын мәңгі есте қалдырудағы дәлелі болып табылады.

Түйін сөздер: музей, скульптура аштық, тарих, зұламат, саяси қуғын – сүргін

МУЗЕЙ ЖЕРТВ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ Г. ШЫМКЕНТ ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Қозғамбаева Г.Б., Бейсегулова А.Қ.

Аннотация. В статье рассмотрены 7 музеев жертв политических репрессий и их жизнь, которые были открыты 2 ноября 2001 года в городе Шымкент Южно-Казakhstanской области в честь 10-летия Независимости Республики Казахстан. Разъяснена специфика музейной экспозиции, посвященной жертвам политических репрессий. Проведен анализ особенностей внешнего облика музея и экспонатов, выставленных в залах. Показана специфика скульптурной композиции «репрессии», поставленной в музейной среде. В экспозиционном зале можно ознакомиться с галереей портретов выдающихся казахских государственных и общественных деятелей, политических борцов, патриотов, ученых, носителей сакрального искусства. Музей, открытый для жертв политических репрессий, является свидетельством восстановления справедливости в казахской степи и увековечивания памяти жертв политических репрессий прошлого века.

Ключевые слова: музей, скульптура, история, зуламат, политические репрессии

MUSEUM OF VICTIMS OF POLITICAL REPRESSION IN SHYMKENT, SOUTH KAZAKHSTAN REGION

Kozgambayeva G.B., Beisegulova A.K.

Abstract. The article discusses the Museum of victims of political repression and its life today, which was opened on November 2, 2001 in Shymkent, South Kazakhstan region, in honor of the 10th anniversary of independence of the Republic of Kazakhstan. The specifics of the museum's exposition dedicated to the victims of political repression are explained. An analysis of the specifics of the appearance of the museum and the exhibits presented in the halls in it is carried out. The peculiarity of the sculptural composition "repression", exhibited in the center of the museum, is shown. In the Hall of the exposition you can get acquainted with the gallery of portraits of prominent Kazakh state and public

figures, political fighters, Patriots, scientists, historical figures who were subjected to political repression. The museum, dedicated to the victims of political repression, is a testament to the restoration of justice in the Kazakh steppe and the perpetuation of the memory of the victims of political repression of the last century.

Keywords: Museum, Sculpture hunger, history, zulamat, political repression

Тәуелсіздікке дейін Қазақстан аумағындағы музейлер, яғни 1990 жылы ҚазақССР-нің небәрі 96 музейі ғана Статистика агенттігіне есеп берді. Сол кезде музейлердің жеті түрі бар еді. Тарихи-революциялық -12, мемориалдық-21, өлкетану-41, жаратылыстану-2, өнертану -11, әдеби -3, салалық - 6, ауылдық жердегі музейлер -21. Жоғарыда аталған 96 музейдің жыл бойына келушілерді 81-і қабылдап, оның 15-і атап айтқанда: мемориалдық-3, өлкетану -6, өнертану-3, әдеби -1, салалық-2 музей уақытша жабық болған [1, 139-140б.б.]. Қазақстанда 2000 жылдардың басында республикалық маңызы бар музейлер 13, мекемелік музейлер 5, облыстық музейлер 25, қалалық музейлер 31, аудандық музейлер 47, қорық музейлер 7 болған. Қазіргі қоғамдық өзгерістерге байланысты музейлерге сұраныс өсуде. Бүгінгі таңда Қазақстанның шамамен 200-ге жуық музейлерінің коллекциялар қорын 2,5 миллионнан астам заттай деректер құрайды [2, 3б.]. Музейлер жыл сайын орта есеппен 20 мыңнан аса көрмелер өткізіп, лекциялар ұйымдастырады және 2 миллион көрермендерді қабылдайды [3, С.13].

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы қиыншылықтарға қарамастан біраз музейлер күрделі жөндеуден өткізіліп, бірнешеуі бой көтерді. Республикада көлемінде музей ісі мен оның өркендеуіне байланысты өткен бірқатар семинарларда музейлердің материалдық-техникалық базасының талапқа сай еместігі және тағы басқадай өзекті мәселелері көтерілді.

Қазақстан Республикасының 1996 жыл 24 желтоқсанда қабылданған «Мәдениет туралы» заңының 24 бабында «Қазақстан Республикасында түрлі профилді және жеке меншік музейлері жұмыс жасауда. Музейлер рухани және материалдық мәдениеттің ескерткіштерін зерттеуге, есепке алуға және сақтауға арналған. Музей жәдігерлерін мемлекеттік музейлерден жеке меншікке беруге жол берілмейді. Мемлекеттік музейлер тарихи, ғылыми және мәдени құндылығы бар заттар мен объектілерді иеленуге құқылы. Мәдениет мекемесінің келісіміне және музей басшылығының (құрылтайшының) бекіту тәртібіне сәйкес музейлердің барлығы ғылыми жұмыспен, келушілерге қызмет етеді, әрі тегін қызмет етуі мүмкін» делінген [4].

Музей ерекшелігі – оның қызметінің негізгі табиғаты материалдық және рухани өмірдің ескерткіштері болуымен анықталады. Музейлік заттар -табиғаттағы және қоғамдық өмірдегі процестер мен оқиғалардың, құбылыстардың түп нұсқалық айғақтық жәдігерлері. Заттың музейлік маңызы әлеуметтік, ғылыми, мәдени, тарихи құндылығымен бағаланады. Бұл халықты «тарих арқылы тәрбиелеу», жастарды өткен замандар мен қазіргі кезеңнің мәдени құндылықтарына назар аударуға, солардан рухани нәр алуға бағытталған мақсатты жұмыстардың бір саласы болуы тиіс [5, 139-140б.б.]. Бүгінде Қазақстан музейлері әлемдік музейлер тәжірибесінен өткен жалпыға тән музей қызметінің негізін басшылыққа алып жұмыс жүргізуде. Әсіресе, ұлттық, мәдени, әскери, еңбек жетістіктерін, әдет-ғұрып, салт-дәстүрдің ерекшеліктерін танып білуде маңызы зор. Музейлер жүйесі ұзақ тарихи кезеңдер арқылы қалыптасады. Әрбір музей ғылыми пәндердің, өнердің саласына қарай жүйеленеді. Музейлер негізгі профилі жағынан бірнеше топтарға: тарихи музейлер, көркем өнер музейі, табиғи жаратылыстану музейі, техникалық музей, әдеби музейі және комплексті музейлер болып бөлінеді [6, 15б.].

Жаңадан ашылып жатқан музейлердің мазмұндық деңгейі мен құрылымдық жүйесі өзгеше. Оларға музейлендірілген ашық аспан аясындағы қорық-музейлер, экомузейлер, Президент музейі, қоғамдық немесе антропологиялық музейлер, саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған музейлер жатады. Кеңестік дәуірде тоталитаризмнің жүргізген ең ауыр шарасы - саяси репрессиялар, ол тоталитарлық жүйенің ұлттық сана - сезімді тікелей жоюға арнаған бағыты болды. Кеңес үкіметіне қарсы күштерді талқандау бірте-бірте тұтас әлеуметтік топтарды,

интеллигенцияны, халықтың бетке ұстар азаматтарының соңына шырақ алып түсуге әкелді. Ұлттық саяси элитаны қудалаумен қатар, оның соңынан ерген, идеясына қалтықысыз сенген қарапайым адамдар да еш кінәсіз алдымен «қызыл террордың», кейін жаппай аштық репрессиялардың талқысына ұшырады. Кеңес өкіметінің алғашқы жиырма жылында-ақ халқымыздың төрт миллионға жуығының (1937 жылғы Бүкілодақтық халық санағының қорытындысы мәліметтері бойынша есептелді) мемлекет тарапынан жасалған әртүрлі эксперименттердің құрбанына айналып, қырылуы зор қасірет еді[7, 72-83бб.].

Қазақстан аумағы жаппай қуғын-сүргінге ұшырағандар мен жер аударылған әлеуметтік топтар мен «сенімсіз» халықтардың көшірілу нысанына айналды. Бұл қасіреті қазақ халқының тарихында мәңгі қалатыны даусыз. Өйткені саяси репрессияның салдарынан қаншама жазықсыз азаматтар «халық жауы» деген атпен атылып, олардың отбасы ойран болды. Кеңес өкіметі тұсындағы коммунистік-тоталитарлық идеология үстемдік құрып тұрған кезде, бұл тақырып зерттелгенімен де оның төңірегіндегі ақтандақтар толық ашылмағаны бәрімізге мәлім. Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейінгі түбегейлі өзгерістер қоғамда мүлдем жаңа жағдайды қалыптастырды. Ұзақ уақыт бойы тұмшаланған ақиқат ашылып, шынайы тарихи зердені біртіндеп қалыптастыру жүзеге асырылуда. Саяси қуғын сүргінгі ұшыраған қазақ зиялылары мен сол тақырып төңірегіндегі ақтандақтарға тарихи шындық тұрғыдан зерттеулер жүргізілуде.

1993 жылдың 14 сәуірінде Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев «Жаппай саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау туралы» заңға қол қойды. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 1997 жылды- «Жаппай ұлттық келісім және саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу жылы» - деп, жариялау туралы Жарлығы шықты. Сталиндік қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау тек Қазақстанның өз тәуелсіздігі мен егемендігін алғаннан соң мүмкін болды. Сондықтан саяси қуғын-сүргін құрбандары мен ел бостандығы мен гүлденуі жолында құрбан болған қоғам қайраткерлері, зиялы қауым өкілдерін, тарихи тұлғаларды ардақтау, олардың есімдерін халық есінде мәңгі қалдыру мақсатында республикамызда саяси қуғын –сүргін музейлері құрылды[8, С.266-268]. Аталмыш мақсатта Қарағанды облысында, Ақмола облысында және Оңтүстік Қазақстан облысында саяси қуғын –сүргін құрбандарының музейлері құрылды. Біз жоғарыда көрсетілген музейлердің ішінде Оңтүстік Қазақстан облысы Шымкент қаласында ашылған саяси қуғын-сүргін құрбандарының музейі мен оның бүгінгі тыныс тіршілігін қарастырамыз. Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 10 жыл толуына орай 2001 жылы 2 қарашада Шымкент қаласында саяси қуғын-сүргін құрбандарының музейі ашылды[9, 36.]. Сталиндік қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау тек Қазақстанның өз тәуелсіздігі мен егемендігін алғаннан соң мүмкін болды.

XX ғасырдағы саяси қуғын-сүргін қазақ халқының тарихында қасіретімен мәңгі қалатыны даусыз. Кеңес өкіметі құрылған алғашқы жылдарынан бастап қазақ даласында жаңа тұрпатты мемлекет құруға қадам жасады. Ал оның жемісті дамуына, отандық мәдениетіміздің ілгерілеуіне барынша ат салысқан қазақ зиялылары, қоғам қайраткерлері сталиндік тоталитарлық режимнің қысымына ілінді. Оларға «буржуазияшыл», «ұлтшыл» деген айып тағылды. Олар әртүрлі мерзімге түрмеге қамалды, ату жазасына кесілді, жер аударылды. Сол қанды да қасіретті зұлматқа келесі жылы 80 жыл болады. Осындай ауыр қасіреттің, нәубеттің тарихын, маңызын білмей, тәуелсіздігіміздің қадіріне жетіп, құндылығын түсіне алмаймыз. Қазақтың басына түскен қаралы да қасіретті тарихын халыққа жеткізуде Оңтүстік Қазақстан облысы Шымкент қаласындағы саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған музей экспозициясының орны ерекше. Музейдің сыртқы келбеті сәулеттік дизайнмен ерекше салынып, қызыл, кара, сұр түспен боялған. Музейдің ішкі залы киіз үйдің бейнесін береді, ал сыртқы көрінісі аспаннан түскен найзағайды бейнелейді. Сұр түс НКВД-нің шинелін, яғни киімін меңзесе, қызыл түс-жазықсыз төгілген қанды, кара түс еліміздің басына түскен нәубет-кара күнді еске түсіреді. Музейдің екі залы бар, бірі: экспозициялық зал ал келесісі екінші қабатта орналасқан «Тағзым» залы. Музей экспозициясының түп қазығы «Репрессия» деп аталатын синтездік формадағы мүсіндер композициясы болып табылады. «Репрессия» деп, аталатын скульптура ешкімді де бей-жай

қалдырмайды. Көзіңе жас алдыратын, кеудесін халық үні кернеген, тоталитарлық жүйеге қарсы, оққа кеудесін тосқан «Алаш» азаматтары, олардың аяғына оралып: «кетпеші, көке» деп, жылаған жас бүлдіршіндердің аяулы халі шындығында да аяныш туғызады[9,4б.].

Шымкенттегі саяси қуғын – сүргін құрбандарының музейі тарихымызбен етене байланысы бар мекеме, сондықтан мұнда қаңқұйлы жылдардың оқиғасы, оның жазықсыз құрбаны болған азаматтардың есімдері, қазақ зиялыларының демократиялық мәндегі еңбектері мен ұлттың мәдени құндылықтарымен толық танысуға негіз бар.

Музей экспозициясының орталығында Қазақстанның көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлері, саяси қуғын-сүргін құрбандары:Ә.Бөкейханов,А.Байтұрсынов, М.Дулатов, М. Шоқай, Т. Рысқұлов, М. Тынышпаев, Ж.Аймауытов, М.Жұмабаев, С.Қожанов,Н.Төреқұлов, С.Мендешев, С.Садуақасов, С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Б.Майлин, С.Асфендияров, Т.Жүргенов, О.Жандосов, Ш.Құдайбердиев, Қ.Жұбанов сынды тұлғаларға арналған портреттерден құралған галерея орналасқан. Портреттер голереясындағы тұлғалар ХХ ғасырдың басында бодандықтың бұғауындағы бейқам халықты өркениеттің төріне сүйреген, олардың басты қасиеті жан-жақты «сегіз қырлы, бір сырлы» болған. Саяси күрескер, жалынды патриот, әрі ғалым, әрі киелі өнер иесі және өз мамандықтарының білгірі болуы-халқымыздың маңдай алды қаймақтары болғандығының айғағы. Саяси қуғын сүргін құрбандарының музейі –ХХ ғасырда бодандықтың бұғауындағы бейқам халықты өркениеттің өріне сүйреген қазақ зиялылары- тарихи тұлғалар болған саяси күрескер, жалынды патриот, әрі ғалым, әрі киелі өнер иесі азаматтарының тоталитарлық идеология тұрғысынан «халық жауы» деген жасанды жаламен жойылған қазақтың ұлттық кәсіби саяси элитасының өмірі мен қызметі жайында мәлімет береді. Себебі, музей қойылымдарына орналасқан әрбір мұраның астарында сол жеке мұра тарихы ғана емес, осыған байланысты оқиғалардың ізі, тарихы жатыр. Өткен ғасыр басында қалыптасқан қазақтың ұлттық кәсіби саяси элитасы «халық жауы» деген жасанды жаламен жойылды. Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің «Тарих толқынында» атты еңбегінде былай деп жазды: «Қазақ халқының кейбір данышпан перзенттері мен көсемдері тарихтың қарғыс атқан тұзағында тұншықты, ұлттың амандығы үшін олар тарихтың тәлкегіне көнуге мәжбүр болды»[10,187б.].

Саяси қуғын-сүргін құрбандары болған музейдегі қазақ зиялылары мен олардан қалған мұралар жас ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеудегі маңызы мен мәні ерекше екенінде дау жоқ. Саяси қуғын-сүргін құрбандары музейіндегі саяси репрессияға ұшыраған қоғам қайраткерлері, қазақ зиялыларының қоғамдағы орны мен рөліне, олардың еңбектеріне тарихи тұрғыдан талдау жасау,қазақ зиялыларының педагогикалық идеялары арқылы жастарды ұлттық құндылықтарды қастерлеуге, өз елінің тарихын құрметтеуге, елжандылық қасиеттерін қалыптастыруда септігі мол болып табылады.

Музейдің басты атрибуттары – Голощекиндік «Кіші қазан» саясатының дүмпуі, яғни байларды тап ретінде жою, мал-мүлкін тәркілеу арқылы қазақ халқын қолдан ұйымдастырған айтулы жұтқа әкеліп тіреу; шаруаларды күштеп ұжымдастыру, бай-батырақтарды жер аудару, өзге ұлт өкілдерін тоғытып әкеліп Қазақстан жеріне қоныстандыру; 1935-38-жылдардағы қазақ зиялыларын қуғын-сүргінге салып, атып-азаптап өлтіру; ең соңғы саяси қуғындау – 1986-жылғы желтоқсан көтерілісімен, ондағы саналы жастар қозғалысымен аяқталатындығы. Осы атрибуттардың астарындағы қазақ тарихының ақтандақтарына қысқаша тоқталатын болсақ, Қазақстанда 1926-1933 жылдарда Голощекиннің «Кіші қазан» бағыты жүзеге асырылды. Оның мәнісі: ұжымдастырамын деп малын, жерін, дүние-мүлкін тәркілеген соң қудалау, жер аудару, соттау, ату т.б. болды. Қазақ даласында «киіз үйден қала орнату» саясаты жетті. Қазақ халқына ойына келгенін істеп, тағдырын тәлкек етті. Бұл саясат жергілікті халыққа қарсы жасаған, азап әкелген, соңы зұлматқа ұласқан әртүрлі науқандар арқылы жүргізілді. Оның ауыр салдарынан ғасырлар бойы қалыптасқан көшпелі шаруашылықты, қазақ халқының байырғы тұрыс-тіршілігін өзгерту мәселесі тұрды. Көшпелі қожалықтарды отырықшыландыру,ұжымдастыру, қолдарындағы малдарын қоғамдастыру болды. Орталықтың жүргізген әкімшілік-әміршілдік

саясаты барлық малынан айырылған қазақ халықын ашаршылыққа ұшыратты. Тоталитарлық жүйе тұсында Қазақстанның өнер-білім саласы орталықтың саясаты мен идеологиясына сай деңгейде дамытылды. Қатаң бақылауда болғаны өз алдына, үздіксіз қуғын-сүргіне ұшырап отырды. Кеңестік дәуірде ғана қазақ мәдениеті қуғын-сүргіннің дүркін төрт толқынын бастан кешті: 1. 1929-1932 жылдары алаш зиялылары түрмеге қамалды, сотталды, атылды; 2. 1937-1938 жылдары «халық жауларын» жою науқаны өтті; 3. 1946-1953 жылдары «буржуазиялық ұлтшылдар», космополиттер жазаланды; 4. 1986 жылғы желтоқсан көтерілісінен кейін қазақ «ұлтшылдығын» тезге салу қолға алынды [11, 376.].

1. Қазақ зиялыларының тағдырына ауыр соққылар, тоталитаризмнің кешірілмес қылмыстары Голощекиннің 1925 жылы өлкелік партия комитетіне келуімен басталды. Артынша ол Алаш қозғалысының басшыларына қарсы күресті қолға алып, 1929-1931 жылдары ұлт зиялыларын қуғын-сүргінге ұшыратқан репрессияның бірінші толқынын ұйымдастырса, 1932 жылы қолдан ұйымдастырған аштықпен халықтың жартысын қырып жіберуге қол жеткізді. Әмірші-әкімшіл жүйенің барша мәнді белгілері-саяси қуғын-сүргін, шаруаны меншіктен ажырату, еш кінәсі жоқ адамдардың өмірін қию, ұлттық мәдени құндылықтарын аяқ асты қалдыру, бір адамның шексіз билігін орнату, тағы басқалар Голощекин басқарған жылдары Қазақстан үшін қалыпты тәртіпке айналады. 1930 жылғы 19 ақпанда БК (б) П Орталық Комитеті Қазақстанда «Қуатты шаруалар мен байларға қарсы күрес жүргізу туралы» шешім қабылдады [12, 876.]. 87 Қозыбаев М. Ақтаңдықтар ақиқаты.- Алматы: Қазақ университеті, -1992.- 2 б. Осы шешім негізінде Қазақстан аумағында қуатты шаруа және байларға қарсы күрес науқаны басталды. Күштеп зорлықпен ұжымдастыруға жергілікті халық қарсылық көрсетті. Сондай шаруалардың ірі көтерілісі Оңтүстік Өңірінде болған Созақ көтерілісі болды. Көтеріліске қатысты құжаттар көшірмесі, еңбектер, естеліктер, фото суреттер музейдің экспозиция залына қойылған. 1932 жылы Қазақстандағы жаппай ашаршылық, одан қырылған қазақтар саны 2 миллионға жуық болса, қазақ даласынан шет жерлерге (Орта Азия, Ресей, Қытай, Иран) көшіп кеткен босқындар саны 1 млн 100 мыңдай шамасында болды. Ал, 1937 жылы жүзеге асырылған «халық жауларына» қарсы күрес белгілі қоғам, мемлекет, ғылым, әдебиет, өнер қайраткерлерімен қатар сан мыңдаған қатардағы азаматтарды қамтып, оларды ұзақ мерзімдерге ГУЛАГ лагерьлеріне айдады, түрмелерге жабты, ату жазасына кесілді. Қазақстанда Карлаг, Степлаг, АЛЖИР сияқты лагерьлер жүйесі жасалды. 1937 жылдың қуғын-сүргінінде жазықсыздан жала жабылып, қазақ азаматтарын «халық жауы» есебінде атылып қана қоймай, олардың туған-туыстары да репрессияға ұшырап жатты. Осы жантүршігерлік оқиғалар заңдылық жүйелердің бірі НКВД басшысы Н.Ежовтың 1937 жылдың 15 тамызындағы №00486 жасырын бұйрығы. Мұнда әскери трибунал Отанға опасыздық жасады, тыңшылдық-диверсиялық ұйымдардың мүшесі болды деп есептеген, сөйтіп ату жазасына кесілген немесе он жылға сотталған қылмыскерлердің отбасын жауапқа тарту көзделген [13, 36.]. Жаппай қуғын-сүргін мен террор кеңестік жүйенің сұрақы саясаты болды. «Жүгенсіз» идеология мен таптық күрестің әдісі, үкімет билігін бір қолға жұмылдыру адам өмірінің бағасын құлдыратып жіберді де халықтар мен әлеуметтік топтардың, әртүрлі таптардың сан алуан мүдделері мен пікірлерін аяқасты еткені тарихтан белгілі. Осындай зұламаттық саясаттың салдарынан екі миллионнан аса халқымыздан айырған ашаршылық нәубеті; бір миллион бір жүзден аса қазақтың жан сауғалап Қытай, Ауғанстан, Иранға шетел асып кетуі; Сталиннің жеке басына табынудан туындаған 30-шы жылдардағы 25 мың қазақстандықтар, оның ішінде 2500 оңтүстік өңірінің азаматтары тоталитарлық тәртіптің қуғын-сүргін құрбандары мен олардың АЛЖИР-де, яғни Ақмола отан сатқандардың әйелдерінің лагері) тұтқында болған адал жарларының қиын тағдыры туралы құжаттар көшірмесі, еңбектер, естеліктер мен экспонаттарды музейдің экспозиция залында көруге болады. Сонымен қатар 1986 жылдың желтоқсан көтерілісіне қатысқан, құрбан болған қазақ жастарына арналған экспозицияда мұрағат деректері, ақталғаны жөнінде анықтамалар және суреттер мен құжаттар қойылған. Мұражайдың «Тағзым» залында Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша отызыншы жылдары атылған 2500 адамның тізімі

жазылған ескерткіш тақталар қойылған[14,98б.]. Азалы Кітап - книга скорби. Атылғандардың тізімі. Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша / Құраст. Оразбекұлы Қ. – Шымкент: Зерде баспасы, 1998. – 293 б.Музей басшысының мәліметтері бойынша бұл нәубетте Республика бойынша қуғын-сүргінге ұшыраған 113000 адамның 25000-ы атылған. Оңтүстік Қазақстан облысында (Ол кезде Әулиеата, Қызылорда, Оңтүстік бір өлке болған) 7000 адам тұтқындалып, 2500-і оққа байланды. Өкінішке орай, бұл тізім бүгінге дейін жалғасып, дерексіз кеткендердің құжаттары іздестіру арқасында әлі де табылуда [15,96.]. Сонымен қатар Ұлы Отан соғысы ардагерлерінің тізімдері мен фото суреттері бар.

Музей қоры – музейдің басты байлығы, құндылықтары, жәдігерлері болып табылады. Музей функцияларының көптігіне қарамастан оның негізгі міндеті музейлік жәдігерлер қорын сақтау мен қорғау болып табылады.Қорларды жинақтау музей қызметінің ең негізгі бөлігі болып табылады. Ол музейдің өмір сүрген уақытынан бастап, барлық кезеңдерінде жүргізіліп отырады. Музей осы бағытты дамыта отырып, қоғам дамуының әр түрлі салалары мен оның әр түрлі кезеңдерін зерттейтін ғылыми пәндердің толық жиынтығы негізінде алынған зерттеулер мен білімдерге сүйенеді. Осы зерттеулермен қатар музей өз бетінше өткен ғасырдың саяси қуғын-сүргін құрбандары туралы бүгінгі күнге дейін сыры ашылмаған зерттеу жұмыстарын жүргізіп, әлеуметтік шынайылықты деректендіруде, танып білуде өзіндік қадам жасап келеді. Сондай қадамдардың бірі Өзбекстан Республикасының астанасы Ташкент қаласынан саяси қуғын-сүргін құрбандары мұражайының қызметкерлерінің әкелген қазыналары. Саяси қуғын-сүргін құрбандары мұражайының мамандары «Шолпан» журналының сегіз нөмірін, «Ақ жол» газетінің 25 нөмірін анық та нақты етіп түсіріп әкеліпті. Әрине, оп-оңай, тектен-текке емес. Журналда да, газетте де құнды мақалалар мен қымбат суреттер аз емес[16,2 б.].

Музейдің терең тағылымды тірлігі түгел-тұтас осынау отаншылдық мазмұнда, Алаш ардақ-тыларының мұраттары негізінде жүргізіліп келеді.Бүгінде шамамен 11 мыңнан астам тарихи, деректер, құжаттар жинақталған.. Саяси қуғын-сүргінге ұшыраған, белгісіз боп қалып қойған, іздеуші-сұраушылары жоқ, тиісті тізімдерге кірмеген адамдар анықталуда. Музейге келушілер «Пікірлер кітабына» қолтаңбалар қалдырады. –Республикамыздың қайраткерлері, репрессия құрбандарының ұрпақтары жазған пікірлерді оқығанда тебіреніске түспеу мүмкін емес. Поскеңестік көршілес республикадан және Еуропа бірнеше мемлекеттерінен, АҚШ-тан, Қытайдан, Жапониядан келгендердің ой-пікірлері, ұсыныстары жазылған.Украинаның елшісі Игорь Иванченко қазақтардың қасиетіне, ілгерідегі зиялыларға бағын иетінін жеткізген. Аяулы әкесі саяси қуғын-сүргіннің құрбаны болған, ал Ауғанстандағы соғыста ерлік көрсеткен Кеңес Одағының Батыры, Қавқаздың жаужүрек ұланы Руслан Аушев: “Шейіт кеткендердің аруағын ардақтағандарыңыз үшін мың алғыс. Мұнда кіріп шыққан жанның қай-қайсысы да қайырымды, төзімді және мейірбан бола түсер. Аралап жүріп көзіме жас келе берді», деген тебіренішті ойын білдірген [15,2 б.]. Музейде:А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов, Т.Рысқұлов, Н. Төреқұлов, С. Қожанов, М.Тынышпаев, Х.Досмұхамедов, С.Асфендияров, С. Айтқожин, Н.Дияров, Ә. Досов, Қ. Күлетов, Е. Ал-тынбеков, Д. Алтынбеков сынды көптеген қайраткерлерді еске алуға арналған түрлі шаралар ұйымдастырылып өтеді. Осындай іс-шараларға көрнекті ғалымдар, белгілі қайраткерлер, репрессияға ұшыраған жазықсыз жандардың ұрпақтары, Астанадан, Алматыдан, республиканың өзге де облыстары мен қалаларынан көптеген қонақтар арнайы шақырылған. Музейдің ғылыми-ақпараттық жұмыс бөлімі қызметінің мақсаты еліміздің ұлттық мәдениет қазынасын зерттеу және қолдану процесін әдістемелік жағынан қамтамасыз ету.Музейдің ғылыми-жинау, ғылыми-әдістемелік қызметі саяси қуғын-сүргін құрбандары туралы туралы тың деректерді жинау ғылыми іссапар көмегімен іске асырылады. Олар кейіннен зерттеліп, мәдени-тарихи құндылықтардың этномәдениеттік атрибуциясы жасалып, ғылыми құжаттандыру, каталогтандыру, альбомдарды, буклеттерді және өзге де мұражай бұйымдарын дайындау іске асырылады.

Көрме жұмыстары және экскурсиялық қызмет көрсету бөлімі, бөлім ғылыми концепция негізінде сәулеттік көркемдеу шешімін есепке ала отырып, музейде көрмелер ұйымдастырумен және құрумен айналысады. Экспозициямен жұмыс жасау үшін оны ұйымдастыруға қажетті құжаттардың қатарын дайындап алады: ғылыми тұжырым, кеңейтілген тақырыптық құрылым немесе тақырыптық жоспар, мәтіндік, көмекші материалдар, тақырыптық экспозициялық жоспар, сәулет көркемдік шешім, этикетаж дайындалады. Бөлімнің негізгі міндеттері келушілерді музейдің экспозициялық залдарымен таныстыру; экскурсия бағдарламаларын жетілдіру мен ұйымдастыру және әдістемелік құжаттандыру; экскурсиялар, кеңестер, дәрістер, бұқаралық мерекелік шаралар ұйымдастыру; жарнамалық-хабарландыру жұмысын жүргізу, көрмелер, кездесулер өткізуге БАҚ-ты қатыстыру; мұражайлық аудиторияны зерттеу; мәдени мерекелік іс-шаралардың тұрақты жоспарын жасау. Бөлім өз жұмыс барысында ОҚО саяси қуғын –сүргін музейінің жарғысын, ішкі еңбек тәртібінің ережелерін және музей директоры Ханбибі Есенқарақызының бұйрығы негізінде басшылыққа алып қызмет атқарады. Қор бөлімі музей директорының әдістемелік кеңесте бекіткен жоспар негізге ала отырып, жұмыс істейді. Музей шығарған азалы кі-таптар, кітапшалар жұрт жадынан ешқашан өшпейтін, ұрпақтар үрейі боп қалған қуғын-сүргінді еске салып, етегіңді жасқа толтырады: “Қан жүректі қайғылым», «Ат!» деген кім?», «Алаш қайраткерлері», «Шыдам бер, сабыр қылайын...» [17.26.].

Ұлттық сана мен ұлтжандылықты Қазақстан халқының бойына дарыту үшін Ұлы дала тарихын ұрпақ санасында сіңіру керек. Осыған орай, ғылыми, ағартушылық-біліми, мәдени мекеме ретінде музейлердің рөлі өте зор. Ендеше бүгінгі таңдағы Саяси қуғын-сүргін құрбандары музейлері арқылы ұлттық сананы қалыптастырып, рухани мәдениетімізді жаңғыртатын орталыққа айналдырып, музей экспозициясына қойылған зиялыларымыздың ұлттық тарихымыз бен қайталанбас мәдени туындылары арқылы жастарымызды отансүйгіштікке, ұлтжандылыққа тәрбиелеу басты міндет болып табылады.

Әдебиеттер

2. Казахстан: 1991-2002 годы. Информационно-аналитический сборник. //Под редакцией А.Смаилова., – Алматы., – 2002. –С– 142.
3. Қозғамбаева Г.Б., Қазақстан музейлері. Оқу құралы.– Алматы: Қазақ университеті, 2016. -96 бет.
4. Алтаев Б.Е. Место музеев Казахстана в мировом сообществе // Қазақстан музейлері. – 2003. 2(3). – С. –13–17.
5. ҚР "Мәдениет туралы" заңы, 24 желтоқсан 1996 жыл. N56-І. 24-бап.
6. Санақұлова Б.Қ. Қазіргі музейлер: Қазақстандық патриотизмді қалыптастыру. Qazaqstandık patriotizmdı kalıptastıru//Mejdunarodnyi forum pervieNazarbayevskye čtenie «Novyi Qazaqstan v novom mire». N. Nazarbayevistroitelstvo sovremennogo gosudarstvo. Sbornik dokladov. - Astana.-2012. -296-303 bb.
7. Райымханова К.,Қатран Д. Музей ісінің теориясы мен практикасы.– Алматы.– 2002., – 91 бет.
8. Мұсағалиева А.С. Қазақстандағы кеңестік саяси репрессиялар мәселесінің зерттелуі (1980-ж. аяғы - 1990 ж.) // Тағдырларды біріктірген Қазақстан. - Астана: «Алжир» музейлік – мемориалдық кешені, 2010. – 72-83 бб.
9. Мұсағалиева А.С. Политические репрессии в отражении музейных экспозиций // Музейные ценности в современном обществе: Материалы Международной научной конференции, посвященной 130 - летию Омского государственного историко - краеведческого музея.– Омск,2008.– С. 266-268.
10. Қан жүректі қайғылым. / Құраст.Ханбибі Есенқарақызы/. –Шымкент:«Ордабасы», – 2006. –208 б.

11. Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында. – Алматы: Атамұра, 1999. – 240 б.
12. Әбжанов Х., Назарбаева Г. Қазақстан: тарих пен тағдыр. – Алматы: Кітап баспасы. – 2003. – 37 б.
13. Қозыбаев М. Ақтаңдықтар ақиқаты. – Алматы: Қазақ университеті, –1992. –2 б.
14. Кәкен.А. Зұлмат жылдардың запыраны немесе саяси қуғынға ұшыраған қазақзиялылары туралы ой-толғам. // Астана хабары. –2006. – 13 мамыр. –3 б.
15. Азалы Кітап - книга скорби. Атылғандардың тізімі. Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша / Құраст. Оразбекұлы Қ. – Шымкент: Зерде баспасы, 1998. – 293 б.
16. Есенқарақызы Х. Саяси қуғын-сүргін құрбандарына тағзым // Ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Шымкент, 2006. – 9-11 бб.
17. Байғұт М. Қамалған, атылған, ақталған. // Егемен Қазақстан газеті. – №90(25939). –2010. – 12 наурыз.
18. Оңтүстік Қазақстан облысының саяси қуғын-сүргін мұражайы. // Жолсерік.
19. Шымкент . – 2006. –16 б.

References

1. Qazaqstan: 1991-2002 gody. Informacionno-analitişeskyi sbornik. // Pod redakcyi A.Smailova., – Almatı., – 2002. –b– 142.
2. Kozğambayeva G.B., Qazaqstan muzeyleri. Okukuralı. – Almatı: Qazaqüniversiteti, 2016. –96 b.
3. Altayev B.E. Mesto muzeev Qazaqstanav mirovom soobşestve // Qazaqstan muzeyleri. – 2003. 2(3). – С. –13–17.
4. KR "Madeniyet turalı" zanı, 24 jeltoksan 1996 jıl. N56-1. 24-bap.
5. Sanakulova B.K. Kazırğı muzeyler: Qazaqstandıq patriotizmdı kalıptastırı // Mejdunarodnyi forum pervie Nazarbayevskye çtenie «Novyi Qazaqstan v novom mire». N. Nazarbayevistroitelstvo sovremennogo gosudarstvo. Sbornik dokladov. –Astana. –2012. –296-303 bb.
6. Raymhanova K., Katran D. Muzey isinin teoriyası men praktikası. – Almatı, – 2002., – 91 bet.
7. Musağaliyeva A.S. Qazaqstandağı kenestik sayasi repressiyalar maselesinin zerttelui (1980-j. ayağı - 1990 j.) // Tağdırlardı biriiktirgen Qazaqstan. - Astana: «Aljir» muzeylik – memoriyaldıq keşeni, 2010. – 72-83 bb.
8. Musağaliyeva A.S. Politіşeskye repressii v otrojenyi muzeynih ekspoziciji // Muzeynie cennosti v sovremennom obşestve: Materiali Mejdunarodnoi nauçnoi konferencii, posvyaşşonnoi 130 – letiyu Omskogo gosudarstvennogo istoriko-kraevedçeskogo muzeya. – Omsk, 2008. – С. 266-268.
9. Kan jurekti kaiğılım. /Kurast. Hanbibı Esenkarakızı/. –Çimkent: «Ordabası», –2006. –208 b.
10. Nazarbayev N.A. Tarih tolkımında. – Almatı: Atamura, 1999. – 240 b.
11. Abjanov H., Nazarbayeva G. Qazaqstan: tarih pen tağdır. –Almatı: Kіtap baspası. – 2003. – 37 b.
12. Kozıbayev M. Aktandıktar akikatı. –Almatı: Qazaq üniversiteti, –1992. –2 b.
13. Kaken A. Zulmat jıldardıń zapıranı nemese sayasi kuğınga uşırğan qazaq zyialıları turalı oi-tolğam. // Astana habarı. –2006. – 13 mamır. –3 b.
14. Azalı Kіtap– kniga skorbi. Atılğандардың тізімі. Ontüstik Qazaqstan oblısı boyınşa / Kurast. Orazbekuly K. – Çimkent: Zerde baspası, 1998. – 293 b.
15. Esenkarakızı H. Sayasi kuğın sürgin kurbandarına tağzım // Ғılıми-практикалық конференция материалдары. – Çimkent, 2006. – 9-11 bb.
16. Bayğұt M. Kamalğān, atılğān, aktalğān. // Egemen Qazaqstan gazetі. – №90(25939). –2010. – 12 naurız.
17. Ontüstik Qazaqstan oblısının sayasi kuğın-sürgin murajayı. // Jolserik. Çimkent. – 2006. –16b.

МАЗМҰНЫ

Абдимомынов Н.Т.	
АЛТЫН ОРДАНЫҢ САЯСИ ТАРИХЫНЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ (1242-1269 жж.).....	8
Алдажұманов Қ.С.	
СОҒЫС КЕЗІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ХАЛЫҚТЫ АЗЫҚ-ТҮЛКІПЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ КАРТОЧКА ЖҮЙЕСІ (1941-1945).....	20
Алмагамбетова А.М.	
1959-1970 ЖЖ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ТАРИХИ-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ АНАЛИЗЫ.....	28
Алпысбес М.	
ЖАҒАНДАНУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ХАЛЫҚТАР БІРЛІГІН НЫҒАЙТУДАҒЫ ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ РУХАНИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ ТАРИХ МҰРАЛАРЫ.....	37
Асанова С.А.	
ТАРИХИ ӘНГІМЕ-ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІРЕГЕЙЛІКТІҢ ҚАЙНАР КӨЗІ.....	48
Әбділдабекова А.М.	
XX ҒАСЫР БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ЗИЯЛЫ ҚАУЫМЫНЫҢ ЕҢБЕКТЕРІНДЕ ОТАРЛЫҚ КЕЗЕҢДІ БАҒАЛАУ ...	53
Әбжанов Х.	
АКАДЕМИКТІҢ АМАНАТЫ.....	58
Әбубәкірова Ә.П.	
ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙ АРАСЫНДАҒЫ ШЕКАРАЛЫҚ КЕЛІССӨЗДЕР МӘСЕЛЕСІ.....	64
Әділжанов Н.	
ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ҮРДІСТЕР: ФОРМАЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӨРКЕНИЕТТІК ҚҰБЫЛЫС РЕТІНДЕ (ТАРИХИ-САЯСИ АСПЕКТІ).....	72
Баудиярова К.Б.	
ОТБАСЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН АНЫҚТАУДАҒЫ ТҮРЛІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР.....	82
Егізбаева М.Қ., Бейсегулова А.Қ.	
ӨЗБЕК ЖӘНЕ ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ЭТНОМӘДЕНИЕТІ.....	89
Жайлыбаев Д.Ж.	
ҚАЗАҚТАРДЫҢ ДӘСТҮРЛІ ҚҰҚЫҒЫ ТУРАЛЫ РЕВОЛЮЦИЯҒА ДЕЙІНГІ ЖАЗЫЛҒАН ЕҢБЕКТЕР.....	95
Жакин М.С.	
БӨРІ БАТЫР: АҢЫЗ ЖӘНЕ ДЕРЕК (сыни талдау тәжірибесі).....	99
Жаппасов Ж.Е., Тасилова Н.А., Байдавлетова М.Д.	
ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕН ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ БОЙЫНША ЖАЗБА ДЕРЕКТЕР.....	113
Жетписбаев А.О.	
XIX-XX ҒҒ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ: ХАЛЫҚ САНАҒЫ: ХАЛЫҚ САНАҒЫНЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫ БОЙЫНША.....	122
Искакова Ғ.З., Байдавлетова М.Д.	
ТҮРКІ ТАЙПАЛАРЫ МЕКЕН ЕТКЕН ТЕРРИТОРИЯНЫҢ ТАБИҒИ ЛАНДШАФТЫ (VI-X ҒҒ.).....	131
Кабдушев Б.Ж., Кабдушева Л.Ж.	
ҚАЗАҚСТАНҒА АРНАЙЫ ҚОНЫСТАНДЫРУ САЯСАТЫ.....	138
Кариев Е.М.	
ЕУРАЗИЯ КӨНЕ ТҮРКІ ӨРКЕНИЕТІНІҢ БАСТАУЛАРЫ ЖӘНЕ МӘДЕНИ МҰРАСЫ (ерте темір дәуірі және қазіргі заман).....	144
Каринбаев Ж.Ә.	
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БЕЛОРУС ЭТНОСЫНЫҢ ӨКІЛДЕРІ: ҚАЛЫПТАСУЫНЫҢ ТАРИХЫ МЕН БҮГІНІ.....	152
Картаева Т.Е., Оралбай Е.	
ҚҰДЫҚ ҚАЗУ ІСІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ ҚҰДЫҚ ТҮРЛЕРІ (АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ МАТЕРИАЛДАР БОЙЫНША).....	163
Кәрібаев Б.Б.	
XV Ғ. СОҢЫ МЕН XVI Ғ. БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫ ТАРИХЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	180
Кәрібаев Б.Б., Ноғайбаева М.С.	
XV Ғ. I ЖАРТЫСЫНДАҒЫ ӘБІЛҚАЙЫР ХАНДЫҒЫНЫҢ ТАРИХЫНАН.....	186
Қозғамбаева Г.Б.	
ҰЛЫ ҒАЛЫМ, ГЕОЛОГ – ҚАНЫШ ИМАНТАЙҰЛЫ СӘТБАЕВ.....	193

Қозғамбаева Г.Б., Бейсеғұлова А.Қ. ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫНДАҒЫ САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНДАРЫНЫҢ МУЗЕЙІ.....	198
Қозыбақова Ф.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ НАРЫҚ МЕХАНИЗМІНІҢ СОҢҒЫ ЭЛЕМЕНТТЕРІНЕ ҚАРСЫ СТАЛИНДІК ЭКСТРЕМИСТІК САЯСАТ.....	206
Қозыбақова Ф.А., Рвайдарова Г.О. 1921-1922 ЖЖ. ЖҮРГІЗІЛГЕН ЖЕР-СУ РЕФОРМАСЫНА ЖАҢА КӨЗҚАРАС.....	214
Майданали З. ИМПЕРИЯЛЫҚ КОНФЕДЕРАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ КӨШПЕЛІ БІРЛЕСТІКТЕРІ (ТАРИХНАМАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР).....	222
Махаева А.Ш., Чаргынова Г.О. ШЫҒЫС ТҮРКІСТАНДАҒЫ XIX ҒАСЫРДЫҢ 60-70 ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ САЯСИ ҮДЕРІСТЕРДІҢ ҚАЗАҚТАР МЕН ҚЫРҒЫЗДАРҒА БЫҚПАЛЫ.....	227
Мухамадеев Т.М., Мухадеева И.А., Капбасова Д.С. Н. НАЗАРБАЕВ ЕҢБЕКТЕРІ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАУІПСІЗДІГІ, ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВТІЛІГІНІҢ ФЛАГМАНЫ РЕТІНДЕ.....	239
Мұсағалиева А.С. СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ "АЛЖИР" ӘЙЕЛДЕР ЛАГЕРІНІҢ ТАРИХЫ: ТАРИХНАМА ЖӘНЕ МҰРАҒАТТЫҚ ДЕРЕКТЕР.....	245
Нұртазина Н.Д. VIII-X ҒҒ. ОРТАЛЫҚ АЗИЯДА ТҮРКІ КӨШПЕЛІ ҚОҒАМЫНЫҢ ЖАППАЙ ДАҒДАРЫСЫ ТУРАЛЫ.....	255
Нұртазина Н.Д. ҚАЗАҚСТАНДА ИСЛАМ ДІНІНІҢ ТАРАЛУЫ ФЕНОМЕНІНЕ ЖАҢА КӨЗҚАРАС.....	260
Нұртазина Н.Д. ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ТАРИХЫ: ДІНДЕР, МӘДЕНИЕТТЕР, БАЙЛАНЫСТАР.....	266
Омарбеков Т.О. АЛТЫН ОРДА ХАНЫ ТОҚТАМЫСТЫҢ МӘСКЕУГЕ ЖОРЫҒЫ.....	272
Өтепова Г.Е. VIII Ғ. - XX Ғ. БАСЫ КЕЗІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ БОЙЫНША ЗАҢНАМАЛЫҚ ДЕРЕКТЕРДІ ЗЕРТТЕУ ТӘЖІРИБЕСІНЕН.....	280
Өтепова Г.Е. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖЕР МӘСЕЛЕСІ ТУРАЛЫ XIX ҒАСЫРДАҒЫ ПАТША ЗАҢНАМАСЫ.....	288
Өтепова Г.Е. СІБІР КОМИТЕТІНІҢ МӘЛІМЕТТЕРІ РЕСЕЙ ИМПЕРИЯСЫ ҚҰРАМЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫН ЗЕРТТЕУДІҢ ДЕРЕККӨЗІ РЕТІНДЕ.....	297
Раздыков С.З. СУБЭТНОСТЫҚ МӘДЕНИЕТ – ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕСКІ ДӘСТҮРДІ ҰСТАНУШЫЛАРЫ.....	303
Садвокасова А.К., Кошман Т.В., Ракишева Б.И. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЭТНОСАРАЛЫҚ, КОНФЕССИЯРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ТАРИХЫ, АСА ҮЛКЕН ЭТНОСТАР ТАРИХЫН ҚОСА АЛҒАНДА: НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР.....	316
Сайлан Б., Раушанбек Б. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ӘСКЕРИ ӨНЕРІНДЕГІ БАТЫРЛАР ОБРАЗЫ.....	330
Сайлан Б. ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ УКРАИНАНЫ АЗАТ ЕТУ ЖОЛЫНДАҒЫ КҮРЕСІ МЕН ЕРЛІКТЕРІ.....	335
Сыздықов С.М. «МӨҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ: САЯСИ-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ТАРИХИ САБАҚТАСТЫҒЫ.....	340
Тасилова Н.А., Қозғамбаева Г. «ҚЫРҒЫЗДАРДЫҢ (ҚАЗАҚТАРДЫҢ) ЖЕР ПАЙДАЛАНУ МАТЕРИАЛДАРЫ...» - ҚАЗАҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ШАРУАШЫЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТАРИХЫНЫҢ ДЕРЕК КӨЗІ.....	345
Телеуова Э.Т. ДӘСТҮРЛІ ӨРКЕНИЕТТІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	351
Телеуова Э.Т. КӨШПЕЛІЛЕРДІҢ ӘДЕТТІК ҚҰҚЫҚ ТАРИХЫНАН.....	355
Толенова З.М., Кубеев Р.Д. АКАДЕМИК М.К. ҚОЗЫБАЕВТЫҢ ТАРИХИ ТҮЛҒАЛАРДЫ ЗЕРТТЕУГЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ: ЖАҢА ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ.....	360

Удербасева С.К. ОРЫНБОР ҒЫЛЫМИ МҰРАҒАТ КОМИССИЯСЫНЫҢ «ЕҢБЕКТЕР» ЖИНАҒЫНДЫҒЫ ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ КӨШПЕЛІ ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ТАРИХЫ.....	365
Удербасева С.К. ТҮРКІСТАН ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРЛЫҒЫ ҚАЗАҚ ШЕНЕУЛІГІНІҢ ҚЫЗМЕТІ МЕН ӨКІЛЕТТІЛІГІ.....	380
Ускенбай К. АҚ ОРДА: ҰЛЫС БІРЛЕСТІГІНЕН ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТКЕ.....	392
Ускенбай К. ДЕРЕККӨЗДЕРДЕГІ "ҚАЗАҚТАР" ЖӘНЕ "ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТІ" ТЕРМИНДЕРІ ТУРАЛЫ.....	396
Хабижанова Г.Б. ҚЫПШАҚТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ РОЛІ.....	402
Хабижанова Г.Б., Сагинаева А.Н. ХІ-ХІІІ ҒҒ. ҚЫПШАҚТАРДЫҢ ОРЫС КНЯЗДІКТЕРІМЕН САУДА-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ МӘДЕНИ БАЙЛАНЫСТАРЫ.....	408
Шаймердинова Н.Г., Ярыгин С.А. ҒҰН-САРМАТ ДӘУІРІНДЕГІ ОРТА АЗИЯ КӨШПЕНДІЛЕРІНІҢ МӘДЕНИЕТІНДЕГІ БИЛЕУШІЛЕРДІҢ ТАҢБАЛАРЫ.....	413
Шайхығалиев Е.А., Изтелеуова Л.И., Елюбаев Р.Б., Ержанов Р.Р. ЕРЕЙМЕНТАУ АУДАНЫНДАҒЫ ЖАҢА АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ОБЪЕКТІЛЕРДІ АНЫҚТАУ МАҚСАТЫНДАҒЫ БАРЛАУ ЖҰМЫСТАРЫ.....	422

СОДЕРЖАНИЕ

Абдимомынов Н.Т. А НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ ЗОЛОТОЙ ОРДЫ (1242-1269 гг.).....	8
Алдажұманов Қ.С. С КАРТОЧНАЯ СИСТЕМА СНАБЖЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВИЕМ В КАЗАХСТАНЕ В ВОЕННЫЕ ГОДЫ (1941-1945)	20
Алмагамбетова А.М. ИСТОРИКО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ КАЗАХСТАНА ЗА 1959 – 1970 ГГ.....	28
Алпысбес М. ДУХОВНОЕ И КУЛЬТУРНОЕ ИСТОРИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ТЮРКСКОГО МИРА В УКРЕПЛЕНИИ ЕДИНСТВА НАРОДОВ В ПРОЦЕССЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	37
Асанова С.А. ИСТОРИЧЕСКИЙ НАРРАТИВ - ИСТОЧНИК ИДЕНТИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ КАЗАХСТАНЕ.....	48
Әбділдабекова А.М. ОЦЕНКА КОЛОНИАЛЬНОГО ПЕРИОДА В ТРУДАХ КАЗАХСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ НАЧАЛА ХХ ВЕКА.....	53
Әбжанов Х. АМАНАТ АКАДЕМИКА.....	58
Әбубәкірова Ә.П. ПРОБЛЕМЫ И ИТОГИ ПЕРЕГОВОРОВ ПО ФОРМИРОВАНИЮ КАЗАХСТАНСКО-КИТАЙСКОЙ ГРАНИЦЫ...64	
Әділжанов Н. ДЕМОКРАТИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ: КАК ФОРМАЦИОННОЕ И ЦИВИЛИЗАЦИОННОЕ ЯВЛЕНИЕ (ИСТОРИКО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ).....	72
Баудиярова К.Б. МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ СЕМЬИ.....	82
Егізбаева М.Қ., Бейсеғұлова А.Қ. ЭТНОКУЛЬТУРА УЗБЕКСКИХ И КАРАКАЛПАКСКИХ НАРОДОВ.....	89
Жайлыбаев Д.Ж. ДОРЕВОЛЮЦИОННЫЕ ТРУДЫ ОБ ОБЫЧНОМ ПРАВЕ КАЗАХОВ.....	95
Жакин М.С. БОРИ БАТЫР: МИФ И ФАКТ (опыт критического анализа).....	99
Жаппасов Ж.Е., Тасилова Н.А., Байдавлетова М.Д. ПИСЬМЕННЫЕ ИСТОЧНИКИ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	113
Жетписбаев А.О. ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ ЭТНОДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ В КАЗАХСТАНЕ В XIX-XX ВВ.: ПО МАТЕРИАЛАМ ПЕРЕПИСЕЙ НАСЕЛЕНИЯ.....	122
Искакова Ғ.З., Байдавлетова М.Д. ПРИРОДНЫЙ ЛАНДШАФТ ТЕРРИТОРИИ НАСЕЛЕННЫЙ ТЮРКСКИМИ ПЛЕМЕНАМИ (VI-X ВВ.).....	131
Кабдушев Б.Ж., Кабдушева Л.Ж. НАСИЛЬСТВЕННАЯ ДЕПОРТАЦИЯ В КАЗАХСТАН.....	138
Кариев Е.М. ИСТОКИ И КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ДРЕВНЕТЮРКСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ ЕВРАЗИИ (ранний железный век и современность).....	144
Каринбаев Ж.Ә. ПРЕДСТАВИТЕЛИ БЕЛОРУССКОГО ЭТНОСА В КАЗАХСТАНЕ: ИСТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И НАСТОЯЩЕЕ.....	152
Картаева Т.Е., Оралбай Е. РАЗВИТИЕ КОЛОДЕЗНОГО ДЕЛА И ЕГО РАЗНОВИДНОСТИ (ПО МАТЕРИАЛАМ АРХЕОЛОГИИ И ЭТНОГРАФИИ).....	163
Кәрібаев Б.Б. ПРОБЛЕМЫ ИСТОРИИ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА В КОНЦЕ XV- НАЧАЛЕ XVI ВВ.....	180
Кәрібаев Б.Б., Ноғайбаева М.С. ИЗ ИСТОРИИ ХАНСТВА АБУЛХАЙЫРА В I-ПОЛОВИНЫ XV ВЕКА.....	186
Қозғамбаева Ғ.Б. ВЫДАЮЩИЙСЯ ГЕОЛОГ И УЧЕНЫЙ КАНЫШ ИМАНТАЙУЛЫ САТБАЕВ.....	193

Қозғамбаева Г.Б., Бейсеғулова А.Қ. МУЗЕЙ ЖЕРТВ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ Г. ШЫМКЕНТ ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ.....	198
Қозыбақова Ф.А. ЭКСТРЕМИСТСКАЯ ПОЛИТИКА СТАЛИНА ПО ЛИКВИДАЦИИ ПОСЛЕДНИХ ЭЛЕМЕНТОВ МЕХАНИЗМА РЫНКА В КАЗАХСТАНЕ.....	206
Қозыбақова Ф.А., Рвайдарова Г.О. 1921-1922 гг. НОВЫЙ ВЗГЛЯД НА ПРОВОДИМУЮ ЗЕМЕЛЬНО-ВОДНУЮ РЕФОРМУ.....	214
Майданали З. ИМПЕРСКИЕ КОНФЕДЕРАЦИИ И КОЧЕВЫЕ ОБЪЕДИНЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ (ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ).....	222
Махаева А.Ш., Чаргынова Г.О. ВЛИЯНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В ВОСТОЧНОМ ТУРКЕСТАНЕ В 60-70 ГГ. XIX ВЕКА НА КАЗАХОВ И КЫРГЫЗОВ.....	227
Мухамадеев Т.М., Мухадеева И.А., Капбасова Д.С. ТРУДЫ Н. НАЗАРБАЕВА КАК ФЛАГМАНА ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ, СОТРУДНИЧЕСТВА И ПЕРСПЕКТИВНОСТИ КАЗАХСТАНА.....	239
Мұсағалиева А.С. ИСТОРИЯ ЖЕНСКОГО ЛАГЕРЯ "АЛЖИР" В СЕВЕРНОМ КАЗАХСТАНЕ: ИСТОРИОГРАФИЯ И АРХИВНЫЕ ДАННЫЕ.....	245
Нұртазина Н.Д. О СИСТЕМНОМ КРИЗИСЕ ТЮРКСКОГО КОЧЕВОГО ОБЩЕСТВА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В КОНЦЕ VIII-X ВВ.....	255
Нұртазина Н.Д. НОВЫЙ ВЗГЛЯД НА ФЕНОМЕН ИСЛАМИЗАЦИИ КАЗАХСТАНА.....	260
Нұртазина Н.Д. ДРЕВНЯЯ ИСТОРИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: РЕЛИГИИ, КУЛЬТУРЫ, КОНТАКТЫ.....	266
Омарбеков Т.О. ПОХОД ХАНА ЗОЛОТОЙ ОРДЫ ТОХТАМЫША НА МОСКВУ.....	272
Өтепова Г.Е. ИЗ ОПЫТА ИЗУЧЕНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫХ ИСТОЧНИКОВ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА VIII-НАЧАЛА XX ВЕКА.....	280
Өтепова Г.Е. ЦАРСКОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО XIX ВЕКА О ЗЕМЕЛЬНОМ ВОПРОСЕ В КАЗАХСТАНЕ.....	288
Өтепова Г.Е. МАТЕРИАЛЫ СИБИРСКОГО КОМИТЕТА КАК ИСТОЧНИК ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА В СОСТАВЕ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ.....	297
Раздыков С.З. СУБЭТНИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА - СТАРОВЕРЫ ВОСТОЧНОГО КАЗАХСТАНА.....	303
Садвокасова А.К., Кошман Т.В., Ракишева Б.И. ИСТОРИЯ МЕЖЭТНИЧЕСКИХ, МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН, ВКЛЮЧАЯ ИСТОРИЮ НАИБОЛЕЕ КРУПНЫХ ЭТНОСОВ: ОСНОВНЫЕ ИТОГИ.....	316
Сайлан Б., Раушанбек Б. ОБРАЗ ГЕРОЕВ В ВОЕННОМ ИСКУССТВЕ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	330
Сайлан Б. ПОДВИГИ ГЕРОИЗМ КАЗАХСТАНЦЕВ В БОРЬБЕ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ УКРАИНЫ.....	335
Сыздықов С.М. ИДЕЯ "МӘҢГІЛІК ЕЛ": ПОЛИТИКО-ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ И ИСТОРИЧЕСКАЯ ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ.....	340
Тасилова Н.А., Қозғамбаева Г. «МАТЕРИАЛЫ ПО КИРГИЗСКОМУ ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЮ...» КАК ИСТОЧНИК ПО ХОЗЯЙСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ КАЗАХСКИХ ХОЗЯЙСТВ.....	345
Телеуова Э.Т. СОЦИАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ТРАДИЦИОННОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ.....	351
Телеуова Э.Т. ИЗ ИСТОРИИ ОБЫЧНОГО ПРАВО КОЧЕВНИКОВ.....	355
Толенова З.М., Кубеев Р.Д. ВКЛАД АКАДЕМИКА М.К. КОЗЫБАЕВА В ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКИХ ЛИЧНОСТЕЙ: НОВОЕ И ТРАДИЦИОННОЕ.....	360

Удербасева С.К. ОТРАЖЕНИЕ ИСТОРИИ КОЧЕВЫХ НАРОДОВ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В «ТРУДАХ» ОРЕНБУРГСКОЙ УЧЕНОЙ АРХИВНОЙ КОМИССИИ.....	365
Удербасева С.К. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ПОЛНОМОЧИЯ КАЗАХСКОГО ЧИНОВНИЧЕСТВА ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРСТВА.....	380
Ускенбай К. АК-ОРДА: ОТ УЛУСНОГО ОБЪЕДИНЕНИЯ К НЕЗАВИСИМОМУ ГОСУДАРСТВУ	392
Ускенбай К. О ТЕРМИНАХ «КАЗАХИ» И «КАЗАХСКОЕ ГОСУДАРСТВО» В ИСТОЧНИКАХ.....	396
Хабижанова Г.Б. КИПЧАКИ И ИХ РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ КАЗАХСКИХ ПЛЕМЕН.....	402
Хабижанова Г.Б., Сагинаева А.Н. ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И КУЛЬТУРНЫЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ КЫПЧАКОВ С РУССКИМИ КНЯЖЕСТВАМИ В XI-XIII ВВ.....	408
Шаймердинова Н.Г., Ярыгин С.А. СИМВОЛЫ ВЛАСТИ В КУЛЬТУРЕ КОЧЕВНИКОВ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ ГУННО-САРМАТСКОГО ВРЕМЕНИ.....	413
Шайхыгалиев Е.А., Изтелеуова Л.И., Елюбаев Р.Б., Ержанов Р.Р. АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАЗВЕДОЧНЫЕ РАБОТЫ ПО ВЫЯВЛЕНИЮ НОВЫХ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ ЕРЕЙМЕНТАУСКОГО РАЙОНА.....	422

CONTENTS

Abdimomynov N.T. SOME PROBLEMS OF THE POLITICAL HISTORY OF THE GOLDEN HORDE (1240-1269).....	8
Aldazhumanov K.S. CARD SYSTEM IN PROVIDING FOOD TO THE POPULATION OF KAZAKHSTAN DURING THE WAR (1941-1945).....	20
Almagambetova A.M. HISTORICAL AND DEMOGRAPHIC ANALYSIS OF TURKIC PEOPLES OF KAZAKHSTAN FOR 1959 - 1970.....	28
Alpisbes M. HERITAGE OF SPIRITUAL AND CULTURAL HISTORY OF THE TURKIC WORLD IN STRENGTHENING THE UNITY OF PEOPLES IN THE PROCESS OF GLOBALIZATION.....	37
Asanova S.A. HISTORICAL NARRATIVE - THE SOURCE OF IDENTITY IN MODERN KAZAKHSTAN.....	48
Abdildabekova A.M. EVALUATION OF THE COLONIAL PERIOD IN THE WORKS OF THE KAZAKH INTELLIGENTSIA OF EARLY XX CENTURY.....	53
Abzhanov Kh. ACADEMICIANS TRUST.....	58
Abubakirova A.P. PROBLEMS AND RESULTS OF NEGOTIATIONS ON FORMATION OF THE KAZAKHSTAN-CHINESE BORDER.....	64
Adilzhanov N. DEMOCRATIC TRENDS: AS A FORMATIVE AND CIVILIZATIONAL PHENOMENON (HISTORICAL AND POLITICAL ASPECT).....	72
Baudiyarova K.B. RESEARCH METHODS OF STABILITY OF THE FAMILY.....	82
Yegizbaeva M.K., Beisegulova A.K. ETHNO-CULTURE OF THE UZBEK AND KARAKALPAK PEOPLES.....	89
Zhailybayev D.Zh. PREREVOLUTIONARY PROCEEDINGS OF CUSTOMARY LAW KAZAKHS.....	95
Zhakin M.S. BORI BATYR: MYTH AND FACT (critical analysis experience).....	99
Zhappasov Zh.E., Tasilova N.A., Baydavletova M.D. SOURCES ON THE HISTORY OF KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIA.....	113
Zhetpisbayev A.O. THE MAIN STAGES OF ETHNODEMOGRAPHIC CHANGES IN KAZAKHSTAN IN 19th - 20th CENTURIES: BASED ON THE POPULATION CENSUS MATERIALS.....	122
Iskakova G.Z., Baydavletova M.D. THE NATURAL LANDSCAPE OF THE TERRITORY INHABITED BY TURKIC TRIBES (VI-X CENTURIES.).....	131
Kabdushev B.Zh., Kabdusheva L.Zh. THE FORCED DEPORTATION IN KAZAKHSTAN.....	138
Kariyev Y.M. THE ORIGINS AND CULTURAL HERITAGE OF THE ANCIENT TURKIC CIVILIZATION OF EURASIA (early iron age and the present).....	144
Karinbayev Zh.A. REPRESENTATIVES OF THE BELORUSSIAN ETHNOS IN KAZAKHSTAN: HISTORY OF FORMATION AND CURRENT STATUS.....	152
Kartaeva T.E., Oralbai Y. THE DEVELOPMENT OF BUSINESS IN THE WELL AND ITS VARIANTS (MATERIALS OF ARCHEOLOGY AND ETHNOGRAPHY).....	163
Karibaev B.B. THE PROBLEMS OF THE HISTORY OF KAZAKH KHANATE AT THE END OF XV- IN THE BEGINNING OF XVI CENTURIES.....	180
Karybaev B.B., Nogaibayeva M. FROM THE HISTORY OF THE KHANATE ABULKAYYR IN THE I-HALF OF THE XV CENTURY.....	186

Kozgambaeva G.B.	
OUSTANDING GEOLOG VERSUS SCIENTIST KANYSH IMANTAEVICH SATBAYEV.....	193
Kozgambayeva G.B., Beisegulova A.K.	
MUSEUM OF VICTIMS OF POLITICAL REPRESSION IN SHYMKENT, SOUTH KAZAKHSTAN REGION.....	198
Kozybakova F.A.	
EXTREMIST POLITICS OF STALIN AGAINST LAST ELEMENTS OF MARKET MECHANISM IN KAZAKHSTAN.....	206
Kozybakova F.A., Rvaydarova G.O.	
1921-1922 A NEW APPROACH TO THE LAND AND WATER REFORM CARRIED OUT.....	214
Maydanali Z.	
IMPERIAL CONFEDERATIONS AND NOMADIC ASSOCIATIONS OF CENTRAL ASIA (HISTORIOGRAPHY OF PROBLEM).....	222
Mahaeva A.Sh., Chargynova G.O.	
EFFECT OF POLITICAL PROCESSES IN EAST TURKESTAN IN 60-70 YEARS. XIX CENTURY IN THE KAZAKHS AND KYRGYZ.....	227
Mukhamadeev T.M., Mukhadeeva I.A., Kapbasova D.S.	
WORKS OF N. NAZARBAYEV AS A FLAGSHIP OF STATE SECURITY, COOPERATION AND PROSPECTS OF KAZAKHSTAN.....	239
Musagalieva A.S.	
HISTORY OF THE WOMEN'S CAMP "ALGERIA" IN NORTHERN KAZAKHSTAN: HISTORIOGRAPHY AND ARCHIVAL DATA.....	245
Nurtazina N.D.	
ON THE SYSTEMATIC CRISIS OF THE TURKIC NOMADIC SOCIETY OF CENTRAL ASIA AT THE END OF VIII-X CENTURIES.....	255
Nurtazina N.D.	
A NEW APPROACH TO THE PHENOMENON OF ISLAMIZATION OF KAZAKHSTAN.....	260
Nurtazina N.D.	
HISTORY OF ANCIENT CENTRAL ASIA: RELIGIONS, CULTURES, CONTACTS.....	266
Omarbekov T.O.	
CAMPAIGN OF GOLDEN HORDE KHAN TOKHTAMYSH TO MOSCOW.....	272
Otepova G.E.	
FROM THE EXPERIENCE OF STUDYING LEGISLATIVE SOURCES ON THE HISTORY OF KAZAKHSTAN VIII-EARLY XX CENTURY.....	280
Otepova G.E.	
TSARIST LEGISLATION OF THE XIX CENTURY ON THE LAND ISSUE IN KAZAKHSTAN.....	288
Otepova G.E.	
PROCEEDINGS OF THE SIBERIAN COMMITTEE, AS A SOURCE FOR STUDYING THE HISTORY OF KAZAKHSTAN IN THE RUSSIAN EMPIRE.....	297
Razdykov S.	
SUBETHNIC CULTURE - OLD BELIEVERS OF THE EASTERN KAZAKHSTAN.....	303
Sadvokassova A., Koshman T., Rakisheva B.	
HISTORY OF INTER-ETHNIC, INTER-RELIGIOUS RELATIONS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, INCLUDING THE HISTORY OF THE LARGEST ETHNIC GROUPS: THE MAIN OUTCOMES.....	316
Sailan B., Raushanbek B.	
THE HEROES CHARACTER IN MILITARY ART OF THE KAZAKH NATION.....	330
Sailan B.	
HEROISM OF KAZAKHSTAN CITIZENS IN FIGHT FOR INDEPENDENCE OF UKRAINE.....	335
Syzdykov S.M.	
THE IDEA OF " MANGILIK EL": POLITICAL AND PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS AND HISTORICAL CONTINUITY.....	340
Tasilova N.A., Kozgambaeva G.	
"MATERIALS ABOUT KYRGYZ LAND USE ..." AS THE SOURCE ON HOUSEHOLD-ECONOMICAL HISTORY OF KAZAKH ECONOMY.....	345
Teleuova E.	
SOCIAL FEATURES ARE IN TRADITIONAL CIVILIZATION.....	351
Teleuova E.	
FROM HISTORY OF NOMADIC CUSTOMARY LAW.....	355

Tolenova Z.M., Kubeyev R.D. THE CONTRIBUTION OF THE ACADEMICIAN M.K. KOZYBAYEV IN HISTORICAL FIGURES STUDIES: THE NEW AND THE TRADITIONAL.....	360
Uderbaeva S.K. REFLECTION OF THE HISTORY OF THE NOMADIC PEOPLES OF CENTRAL ASIA IN THE "PROCEEDINGS" OF THE ORENBURG SCIENTIFIC ARCHIVAL COMMISSION.....	365
Uderbaeva S.K. ACTIVITIES AND POWERS OF KAZAKH OFFICIALS TURKESTAN GOVERNOR-GENERAL.....	380
Uskenbai K. AK-ORDA: FROM A ULUS ASSOCIATION TO AN INDEPENDENT STATE.....	392
Uskenbai K. ABOUT THE TERMS "KAZAKHS" AND "KAZAKH STATE" IN THE SOURCES.....	396
Habizhanova G.B. KIPCHAKS ROLE IN KAZAKH TRIBES FORMATION.....	402
Khabizhanova G.B., Saginayeva A.N. TRADE-ECONOMIC AND CULTURAL RELATIONS OF KIPCHAKS WITH THE RUSSIAN PRINCIPALITIES IN THE XI-XIII CENTURIES.....	408
Shaymerdenova N.G., Yaryghin S.A. SYMBOLS OF POWER IN THE CULTURE OF CENTRAL ASIAN NOMADS (HUN-SARMATIAN PERIOD).....	413
Shaikhygaliev E.A., Izteleuova L.I., Elyubaev R.B., Yerzhanov R.R. ARCHAEOLOGICAL PROSPECTING WORKS ON IDENTIFICATION OF NEW ARCHAEOLOGICAL OBJECTS OF EREYMENTAU DISTRICT.....	422

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2016. 4(8)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 15.12.2016.
Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМКТел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

Е-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй